

study by students of economics. The molding of the professional orientation is regarded as the pedagogical process of its participants' (teacher – students) interactions taking place in the pedagogical system designed for this specific purpose. The components of the system mentioned involve peculiarities of the future economists' professional activities.

Key words: professional orientation, professional orientation of the future economists, pedagogical process, pedagogical system.

УДК 371.26

Ольга Юртаєва,
м. Сімферополь

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Постанова проблеми. Структурно-функціональний аналіз педагогічної діяльності майстра виробничого навчання будівельного профілю є необхідною передумовою визначення цілей і змісту навчально-виробничої його діяльності; специфіки сучасних будівельних технологій, в регіонах, які впливають на підвищення професійно-педагогічного рівня майстра виробничого навчання та результатів навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів, і водночас, є основою для визначення напрямів та етапів розвитку його компетентності в цілому.

Актуальність дослідження. Теоретичною основою визначення вагомості професійної і психолого-педагогічної діяльності майстра виробничого навчання є висновки вчених С.Я.Батишева, А.П.Біляєвої, С.У.Гончаренко, Н.Г.Ничкало, В.О.Радкевич, В.О.Скакуна, О.І.Щербак, Л.І.Шевчук та ін.

Мета статті полягає у визначенні підходів до моделювання розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю.

Визначаючи оновлений зміст та вимоги до розробки моделі розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю ми зверталися до праць В.Т.Лозовецької, В.В.Олійника, О.М.Пехоти, Л.І.Шевчук, С.О.Данченко, Л.А.Гончаренко, які досліджували професійну підготовку викладачів.

Так, В.Т. Лозовецька розглядає модель підготовки молодшого спеціаліста з врахуванням системи його умінь в тому числі з організації виробництва, прогнозування результатів виробничої діяльності та визначати якість продукції на основі дотримання технічних вимог і технологічних параметрів виробництва, ефективного використання матеріалів енергоресурсів [2, с. 119].

В.В. Олійник здійснив теоретичне обґрунтування моделі з управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти. В даній моделі охарактеризовано соціально-педагогічні умови становлення і розвитку системи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти, розкрито методологічні особливості та концептуальні і організаційно-методичні засади підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти в тому числі і майстрів виробничого навчання у сучасних умовах [3].

О.М.Пехота розробила модель процесу неперервного навчання. Вона вважає, що в основу даної моделі має бути покладена теоретична модель індивідуальності вчителя для забезпечення свого особистісного професійного розвитку. [4,22]

Заслужують увагу підходи до моделювання професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів які розробила Л.І.Шевчук. В основу моделювання їх діяльності було покладено взаємозв'язок самостійно існуючих структур діяльності педагога, які визначалися на основі підструктур „знати” та „володіти”.

Таким чином, здійснюючи аналіз моделювання процесу підвищення кваліфікації педагогів в системі післядипломної освіти, ми визначили напрями, що складають фундамент для моделювання процесу розвитку професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю ПТНЗ, та розробили власну модель.

При проектуванні моделі розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю ми враховували, що вона має ґрунтуватися на системі компонентів, які формуватимуть його професійно-педагогічну компетентність; відповідних організаційно-педагогічних умовах, що дозволить забезпечити якісну підготовку фахівця; визначенні рівнів компетентності майстрів виробничого навчання в залежності від їх педагогічного та практичного досвіду,

етапів підвищення рівня професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю.

Водночас, розробляючи зміст моделі розвитку професійно – педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю ми враховували, що вона має забезпечити розвиток всіх видів професійно-педагогічної діяльності майстра виробничого навчання професійно – технічного навчального закладу. Модель врахувала і тенденції оновлення змісту підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання та їх стажування, та спрямована на розвиток професійно-педагогічної компетентності в процесі самореалізації та саморозвитку на всіх етапах вдосконалення свого професійного та педагогічного рівня.

Враховуючи зміст моделей спрямованих на компетентностний розвиток фахівців ми прийшли до висновку, що модель розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю має ґрунтуватися на наступних компетенціях: мотиваційній; психолого-педагогічній; інтелектуально-когнітивній; аутопсихологічній; технологічній; методичній; комунікативній. Дані компетенції в нашому дослідженні розглядаються як складові професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю в цілому.

До першої компетенції професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю ми віднесли – *мотиваційну* основними складовими якої є інтереси, прагнення, цілі, мотиви та ідеали педагогічної діяльності майстра виробничого навчання.

Психолого-педагогічна компетентність передбачає: володіння педагогічною діагностикою; уміння будувати педагогічно доцільні взаємини з учнями й здійснювати індивідуальну роботу на основі результатів педагогічного діагностування; знання основ вікової психології, психології міжособистісного і педагогічного спілкування; основ виробничої психології уміння пробуджувати та розвивати в учнів стійкий інтерес до вибраної професії, постійному удосконаленню фахових знань і умінь.

Інтелектуально-когнітивна компетенція забезпечує здатність людини до здійснення процесу пізнання і до ефективного рішення проблем, а саме інтелектуально-когнітивна компетенція, як складова професійно – педагогічної компетентності майстра

виробничого навчання будівельного профілю, є системою загальнонаукових, педагогічних і психологічних знань, системні фахові знання у будівельній галузі, які набуті, систематизовані та розвиваються за допомогою цих видів інтелекту та професійного мислення.

До професійно – педагогічної компетентності майстра виробничого навчання ми відносимо і *технологічну компетенцію* яка має дві складові: педагогічну та виробничу.

Зміст *технологічної компетенції*, що пов'язаний з *педагогічною діяльністю* майстра виробничого навчання, заключається в: проектуванні змісту професійно — практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю; плануванні навчально-виробничого процесу в навчальних майстернях і на будівельному об'єкті; створенні системи сучасних засобів виробничого навчання; розробки критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з виробничого навчання і виробничій практиці; здійсненні аналізу якості підвищення ефективності навчального процесу досягненні якісних прогностичних результатів виробничого навчання; реалізації визначеної освітньої мети, що забезпечує якісну професійну підготовку майбутніх фахівців будівельного профілю.

До технологічної компетенції майстра виробничого навчання необхідно включити наявність високого кваліфікаційного розряду з основної та суміжних професій, за якими ведеться професійно-технічне навчання у закріпленій за ним групі.

Основа *методичної компетенції* складають педагогічна техніка, методики проведення виховних заходів, культура педагогічної діяльності, культура стимулювання та організація навчальної діяльності учнів, методика організація процесу виробничого навчання, розробка та запровадження часних методик виробничого навчання.

До наступної складової професійно-педагогічної компетентності ми віднесли *комунікативну компетенцію*.

Комунікативну компетентність розглядають, як орієнтованість у різних ситуаціях спілкування, що базується на знаннях і чуттєвому досвіді індивіда; здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими, завдяки розумінню себе та інших при постійному видозміненню психічних станів, міжособистісних стосунків та умов соціального оточення; орієнтація людини в

самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, в ситуації та завданні; готовність та вміння налагоджувати контакт тощо.

Винятково важливим для нашого дослідження є визначення *організаційно-педагогічних умов* забезпечення розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю, а саме: оновлення змісту розвитку професійно-педагогічної компетентності, розвиток методичної компетентності у міжкурсний період, оволодіння інформаційними і телекомунікаційними технологіями, участь в професійних тренінгах та майстер-класах; залучення до участі майстрів виробничого навчання в конкурсах професійної-майстерності.

Складовою моделі є *визначення рівнів професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю* з урахуванням їх професійного і педагогічного досвіду та стажу роботи в професійно-технічному навчальному закладі, наявності підвищеного і високого кваліфікаційного розряду, присвоєного педагогічного звання.

До *початкового професійно-педагогічного рівня* ми віднесли майстрів виробничого навчання з недостатнім професійним і педагогічним досвідом: фахівці, які тільки що закінчили вищий навчальний заклад фахівці з вищою освітою, яка за своїм фахом була відмінною від відповідної професійної спрямованості; фахівців які прийшли з виробництва; випускників вищих професійних училищ, які набувають заочно освіту у вищих навчальних закладах, а також фахівців зі стажем роботи в професійно-технічному навчальному закладі 1 рік.

До *середнього професійно-педагогічного рівня* віднесено фахівців з досвідом роботи понад 5 років, які мали достатній педагогічний досвід роботи в професійно-технічних навчальних закладах; наявність кваліфікаційного розряду з основної професії не нижче 4-го розряду та суміжних 3-4-го розрядів.

До *високого професійно-педагогічного рівня* ми віднесли майстрів виробничого навчання будівельного профілю зі стажем роботи понад 10 років, які мали відповідну вищу освіту, великий педагогічний і методичний досвід роботи в професійно-технічному навчальному закладі, з присвоєнням педагогічного звання „Майстер першої категорії”, наявністю високої робітничої кваліфікації з основної професії (5-й та 6-й), та з суміжних

професій (4-й та 5-й) та свої творчі напрацювання з методики професійного навчання.

Наступною складовою моделі є *етапи розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю*.

Першим етапом розвитку професійної компетентності майстра виробничого навчання ми визначили розвиток професійно-педагогічного рівня в системі внутрішньоучилищної методичної роботи. Ми врахували, що професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю в системі внутрішньо училищної методичної роботи залежить від вироблення єдиного підходу до організації методичної діяльності їх як в колективних, масових так і в індивідуальних формах та тісної їх взаємодії; надання своєчасної консультативної допомоги майстрам виробничого навчання в міжкурсовий період з розробки дидактичних засобів навчання; запровадження сучасних форм і методів в навчально-виробничий процес; розробки критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів за різними рівнями, розробки методичних рекомендацій, тощо.

До другого етапу ми віднесли розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю у між курсовий період *на базі регіонального науково – методичного кабінету (центру)*.

Для здійснення розвитку професійно-педагогічної компетенції майстрів виробничого навчання будівельного профілю в міжкурсовий період методистами науково-методичних кабінетів (центрів): передбачається комплекс заходів, направлених на формування умінь з психолого-педагогічної, технологічної та методичної компетенцій. До таких заходів можна віднести наступні: діагностика рівнів професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання на регіональному рівні; запровадження різноманітних форм і методів науково-методичної роботи в регіоні; здійснення науково-дослідної роботи в напрямі професійної освіти; консультативна діяльність для надання своєчасної методичної допомоги.

Підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної педагогічної освіти майстрами виробничого навчання будівельного профілю є наступним етапом розвитку їх професійно-педагогічної компетентності.

Відомо, що підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників системи ПТО є складовою загальною системою безперервної освіти особистості.

Прийнято вважати, що інститути післядипломної освіти є не лише центрами систематичного проведення курсів підвищення кваліфікації, але й центром організації самостійної роботи педагогів, а діяльність інституту мусить мати випереджувально-моделюючий характер щодо діяльності освітніх установ регіону та враховувати: інтенсифікацію навчально-виховного процесу, новий зміст і форми його організації, соціокультурну і ціннісну переорієнтацію освітньої діяльності.

До наступного етапу розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю ми віднесли самоосвіту, яка забезпечує потребу в творчості реалізації власного професійного і особистісного потенціалу, прагнення до самовдосконалення.

Відомо, що самостійне пізнавальна діяльність людини спрямовано на досягнення певних особистісно значущих освітніх цілей. Окрім того, самоосвіта є умовою розвитку, самоствердження та самореалізації особистості і складовою навчання її протягом життя. Л.І. Шевчук акцентує увагу на тому, що самоосвіті належить центральне місце у системі післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, так як вона відіграє вирішальну роль у становленні особистості та її вдосконаленню.

Ефективність самоосвіти залежить від таких психолого-педагогічних умов: побудови процесу самоосвіти відповідно до логіки сучасного розвитку дидактики з врахування особливостей суб'єкта педагогічної підготовки; можливість вибору альтернативних варіантів програм самоосвіти у між курсовий період; сприяння розвитку творчої особистості педагога; індивідуалізація самоосвітньої педагогічної підготовки; випереджувальний характер системи педагогічної самоосвіти; розвиток творчої активності особистості.

Підвищення професійної кваліфікації в процесі стажування майстрами виробничого навчання будівельного профілю на будівельних об'єктах було наступним етапом їх розвитку.

Згідно з вимогами до підвищення професійного рівня майстри виробничого навчання будівельного профілю проходять

стажування на передових будівельних об'єктах з метою удосконалення професійно-практичних умінь і навичок з будівельних професій, у нашому випадку з виконання опоряджувальних робіт. У зв'язку з динамічним запровадженням нових будівельних матеріалів для обштукатурювання поверхонь, влаштування стяжки пола, застосування гідроізоляційних матеріалів, клеїв для шпалерних робіт, різноманітних шпаклівок і фарб різних будівельних фірм, вдосконалення кваліфікації повинно здійснюватися постійно.

З цією метою, згідно з планом підвищення професійної кваліфікації майстрів будівельного профілю в професійно-технічних навчальних закладах здійснюється і вдосконалення професійних умінь і навичок з опоряджувальних професій; підвищення кваліфікації з 4-го - 5-го кваліфікаційного розряду з професій штукатур; лицевальник – плиточник; мозаїчник; маляр; монтажник гіпсокартонних систем.

У процесі дослідження було виявлено, що підвищення професійного рівня майстрами виробничого навчання опоряджувальних робіт з проміжком у три роки недостатньо для їхнього професійного зростання. Тому в систему роботи професійно-технічного навчального закладу було запроваджено додатковий курс з вдосконалення професійного рівня майстрів виробничого навчання на курсах цільового призначення, який передбачає формування професійних умінь і навичок з виконання окремого виду робіт.

Отже, на основі визначеного можна зробити висновок, що модель розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання ґрунтується на основних компетенціях, які входить в структуру діяльності майстра виробничого навчання, організаційно-педагогічних умовах, рівнях компетентності та етапах розвитку професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю може стати основою для визначення цілей, змісту, форм та методів удосконалення як професійного так і педагогічного їх зростання.

Література

1. Батышев С.Я. Профессиональная педагогика: [учебник для студентов, обучающихся по пед. специальностям и направлениям] / С.Я. Батышев, М.В. Яковлева, В.А. Скандии, О.Б. Ховов, В.О. Кутьев, Н.В. Замосковная; под. ред. С.Я. Батышева. – [2-е изд.,

- перераб. и доп.]. – М.: Ассоциация „Профессиональное образование”, 1999. – 904 с.
2. Лозовецька В.Т. Теоретико-методологічні основи професійного навчання молодшого спеціаліста сільськогосподарського профілю: дис. ... д. пед. н.: 13.00.04 / В.Т. Лозовецька. – К., 2002. – 579 с.
3. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: [монографія] / В.В. Олійник. – К.: Міленіум, 2003. – 593 с.
4. Пехота О.М. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя: дис. ... д. пед. н.: 13.00.04 / О.М. Пехота. – К., 1997. – 430 с.
5. Шевчук Л.І. Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.І. Шевчук. – К., 2001. – 398 с.

Ольга Юртаева

Моделирование развития профессионально-педагогической компетентности мастера производственного обучения строительного профиля

Аннотация. В данной статье рассматриваются подходы к моделированию развития профессионально-педагогической компетентности мастера производственного обучения строительного профиля.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компетенции, модель, моделирование.

Olga Urtaeva

Modeling the development of professional and pedagogical competence of the master apprenticeship construction profile

Summaru: In this article, going is examined near the design of development of professional-pedagogical competence of master of the production teaching of a build type.

Keywords: professional competence, jurisdictions, model, design.